

Sborník dokumentů k 75. výročí osvobození Československa od fašismu a ukončení 2. světové války ve Zlíně a okolí

**Maršál R. J. Malinovskij,
velitel IV. ukrajinského frontu,
osvoboditel jižní Moravy**

Velitel II. ukrajinského frontu

Velitel 1. československého armádního sboru

ÚVOD

V dnešních květnových dnech je tomu právě 75 let od chvil, kdy se naše národy, Češi a Slováci zbavili jha německé fašistické okupace. Stálo se tak po těžké a krvavé válce, největší v dějinách lidstva, ve které zahynulo více jak 55 milionů lidí a desítky milionů bylo těžce raněno a byly způsobeny nedozírné hmotné a duchovní škody národům světa.

Válka skončila vítězstvím spojenců antihitlerovské koalice, Sovětského svazu, Spojených států amerických, Velké Británie, později Francie a dalších menších států. Největší tíhu války a největší oběti přinesl Sovětský svaz, který rovněž největším dílem přispěl k osvobození Československa a také největší části porobené Evropy. Ve válce ztratil víc jak 26 milionů svých občanů a utrpěl nezměrné hospodářské škody. V bojích za osvobození Československa tehdy padlo na 144 tisíc vojáků Rudé armády. Československo přišlo o víc jak 360 tisíc občanů jež byli v době národní poroby a okupace umučeni a zabiti v káznicích a koncentračních táborech nebo padli na frontách druhé světové války. Jim všem je věnována naše vzpomínka a poděkování za jejich oběti, bez nichž by nebylo u nás a ani v Evropě tak dlouhého období míru.

Snahy o novou militarizaci a vyvolání nových válečných konfliktů a kříšení neonacismu ve světě a i u nás vedou k tomu, že i po tři čtvrtě století je nutno připomínat události té druhé světové války, aby nové generace národů pochopily hrůznost válek a i to z čeho a z jakých imperialistických pohnutek tato válka vyvěrala a věnovaly patřičné úsilí boji za mír mezi národy a nenechali se strhnout k další světové války. Některé události zvláště po pádu socialismu v Evropě by k tomu mohly dát příčinu jako ozbrojené konflikty v bývalé Jugoslávii, Ukrajině a v arabském světě. Stálé požadavky na zbrojení v mnoha zemích zejména paktu NATO vyvolávají oprávněně vážné obavy o osud mírového soužití národů světa. Proto je nutno i nyní připomínat válečné hrůzy a utrpení z dob druhé světové války a stále proto platí i Fučíkovo vzkaz: Lidé, měl jsem Vás rád, bděte! Ani Svobodovo: „Nikdy nezapomeňme, jak lehce jsme svobodu ztratili a jak těžce a za jakých obětí jsme ji museli dobývat zpět.“

2. Jak to bylo před 75 lety s osvobozením města Zlína

Přicházíme k památníku a hrobům hrdinů zde ve Zlíně v Komenského sadech proto, abychom připomenuli 75. výročí osvobození našeho města z rukou Německých fašistických okupantů. Právě dne 2. května 1945 skončila pro Zlín doba největší národní poroby a útisku v našich novodobých dějinách. Zde vytesaná jména padlých, umučených a odvěčených spoluobčanů jsou toto dokladem. Jsou tu ale také jména našich padlých osvoboditelů, našich ruských bratří, příslušníků Rudé armády,

partyzánů, kteří zde padli v tvrdých bojích za naši svobodu.

Dlouhá doba odvála možná již z myslí našich mladších generací povědomí o tom, co se vlastně tehdy stalo. Proto je nutné tuto dobu krátce připomenout. Zlín nebyl na hlavním bojovém směru, ale v těsné blízkosti bojových operací dvou sovětských frontů, mezi nimiž aktivně působily jednotky 1. čs. partyzánské brigády J. Žižky. Stal se však důležitým průchozím místem, kterým vedly ústupové cesty německých fašistických vojsk, jimž hrozilo uzavření ve výduti fronty na východní Moravě.

Od 1. května ustupují Zlínem jednotky fašistické armády a spolu s nimi i příslušníci maďarských vojsk, kteří byli umístěni přímo ve městě (Maďaři byli umístěni ve škole na Letné. – pozn. František Vojta - zlínský historik, dále jen F.V.) Při svém ústupu se zvláště němečtí vojáci a prchající fašisté dopouštěli krádeží šatstva, potravin, dopravních prostředků, ale i zboží z firemní prodejny. (Dne 29.5.1945 uvedená firma "F. Novák" hlásila ztráty vzniklé dne 2.5.1945 rabováním ve výši 80 000 korun a zabavení nákladního automobilu vezoucího zboží pro 1. čs. partyzánskou brigádu J. Žižky. V dopisu ONV z Týna nad Vltavou, ze dne 4.7.1945 firmě Novák se, m. j., uvádí: „Hledané auto patrně zanechali prchající příslušníci gestapa někde u Netolic nebo Vodňan, vmísili se mezi uprchlíky, aby ušli pozornosti ...“. – pozn. F.V.)

Téhož dne vstupovala na území zlínského okresu Rudá armáda, jednotky rumunských vojsk a příslušníci 1. čs. armádního sboru z několika směrů. Část vojska přešla Vlárským a Lyským průsmykem, další postupovala z jižního Vsacka a oblasti Uherskohradištska. Právě v jižní části okresu postupovala Rudá armáda v úseku asi 50 kilometrů širokém ve třech směrech, na Napajedelsko, Zlínsko a Vizovicko. Nejrychlejší postup byl zaznamenán na úseku vyúsťujícím v okresním městě Zlíně. Důležitým faktem bylo zlomení fašistického odporu u Prakšic a Pašovic, což mělo vliv na další postup sovětských jednotek. Na postupovém směru byly posledními obcemi v boji o přístup do Zlína: Březnice, Kudlov, Jaroslavice. Územní části Březnice se staly přímou součástí obrany města Zlína fašistickými jednotkami a boje zde nabyly větší intenzity. (Při bojích zde padlo 8 rudoarmějců a 2 příslušníci rumunských jednotek. – pozn. F.V.)

Dne 2. května došlo k rozhodujícímu postupu a sovětská vojska překonala vzdálenost více než 20 kilometrů v těžkém, kopcovitém terénu za chladného a deštivého počasí. Týž den se těšilo znovuzískané svobodě 43 obcí v okrese. Ke Zlínu se nejdříve přiblížili sověští vojáci 2. ukrajinského frontu, 40. armády, s 2. armádním sborem a jeho 240. divizí, jíž velel generálmajor T.F. Umanskij a průzkumným oddílům nižších vojenských jednotek veleli plukovníci A. Grozněv a Bakajev.

Pomník padlému kpt. Smirnovovi ve Zlíně - Jaroslavice

Německé jednotky počítaly s čelným útokem sovětských vojsk z jižního směru. Zaujaly proto první obranné pozice u všech rozhodujících příjezdových cest ústících do města. Byly na křižovatce silnic před hlavní branou baťovských závodů (silnice od Březnice a Malenovic), na ulici Hradská (silnice od Kudlova) a v přilehlém okolí, a nedaleko Příluk (silnice od Jaroslavic). Postavení dělostřelecké baterie při vyústění silnice z Jaroslavic krylo současně silnici od Želechovic. Baterie německých děl byla dále umístěna na sportovním hřišti v Prštném (dnes zabráno – Interspar) a po jejím ústupu byl 2. května odpoledne zničen zdejší most. Baterii minometů a kulometná hnízda umístily fašistické jednotky 1. května na mladcovském kopci. První obranné pásmo vytvořily fašistické jednotky v prostoru podél silnice vyúsťující z Kudlova, Na požáře a na Růmech, kde byl z hlediska obrany výhodný terén. Mnohé domy zde byly obsazeny vojáky s kulomety a cestu uzavíral, jako u hlavní brány baťovských závodů, tank Tygr a 3 motorizované jednotky (šlo zřejmě o tři vozidla, nikoliv o tři jednotky, jak vyplývá z textu. – pozn. F.V.). Ulice Hradská byla ještě navíc uzavřena velkým dřevěným zátarasem. Další část obrany byla opřena o budovy Studijního ústavu, odkud bylo možné kontrolovat nástup sovětských jednotek z protilehlého lesního prostoru.

V poledne dne 2. května došlo ve Zlíně k uzavření všech obchodů, aby ustupujícím fašistickým jednotkám bylo zabráněno v drancování a byl vypnut elektrický proud. Obyvatelstvo bylo o zahájení bojů o město a tím začátku přechodu fronty informováno městským rozhlasem a houkáním sirén v době od 14:55 do 15:00 hodin. V této době pronikli na okraj města v jeho východní části sovětsští průzkumníci a dopadly první dělostřelecké granáty. Svědectví poskytl jeden z rozvědčků ve své vzpomínce, kde napsal: „Při dalším postupu naše vojsko přišlo k městu Zlínu. Blížili jsme se ke Zlínu jako průzkumníci a tak jsme se brzy dostali do nepřátelských pozic. Ve městě nás Němci zpozorovali a zahájili palbu. Začali však ustupovat v domněnání, že do města už vešly hlavní síly naší armády. Stříleli jsme totiž ze samopalů na různých koncích města.“.

Významnou pomoc poskytla sovětským vojákům skupina lidí z řad partyzánů, jejich pomocníků a obyvatel. Za jejich účasti zaujímali první bojové pozice převážně na Podvesné, u nemocnice a na Zálešné, kam se dostali sestupem z jaroslavických vrchů. První sovětští vojáci, kteří pronikli na pokraj města tvořili jen několik málo hloučků a teprve později za nimi přicházeli spojaři a další skupiny. Přímých bojů o město se zúčastnili partyzáni z oddílu J. Žižky – Ovčáček, postupující s Rudou armádou přes Lhotu u Malenovic.

Směr bojových akcí byl určován vzniklou situací a dále podmíněn samotným půdorysem města. Boje se odehrávaly převážně ve směru jih – sever, kudy směřovaly ústupové cesty a kde je údolí jen několik set metrů široké. Pro přechod řeky Dřevnice zůstaly brzy jen dva mosty, cigánovský a čepkovský, protože most v Prštném byl silně poškozen a most u nemocnice byl kontrolován sovětskými jednotkami.

Ve směru východ – západ se boje odehrávaly především na dvou souběžných ulicích, Kvítkové a T. Bati, vyúsťující do Dlouhé ulice. Z jižní části postupovali sovětští vojáci po překonání odporu na Hradské ulici a Růmech, přes křižovatku a Nadkostelí, kde došlo k větší přestřelce mezi nimi a osádkou Tygru, který dosud zaujímal postavení na křižovatce u hlavní brány baťovských závodů. Ke středu města se sovětští vojáci probíjeli z Náměstí práce, z prostorů mezi internáty a Školní ulicí. Z mnohých míst byli fašističtí vojáci vytlačeni za soustředěné palby z letadel.

Do samotného středu města, na Masarykovo náměstí (nám. Míru), pronikl první sovětský voják dne 2. května kolem 17 hodiny. Tanky Tygr použily fašistické jednotky na Dlouhé ulici, jež se stala jednou z hlavních ústupových cest. Poté, co byly přinuceny přejít na pravý břeh řeky Dřevnice, snažily se vytvořit jednotlivá místa odporu ve Vývozu a v přilehlých částech.

Sovětské jednotky vybudovaly palebná postavení v místech, odkud bylo možné ničit fašistické síly přímou i nepřímou střelbou z děl a minometů. Nacházela se na Růmech, na Dílech, před budovou Tržnice, na Letné, ale také v továrním areálu v prostoru plynárny. Jejich budování bylo postupné, tak jak přijížděla bojová technika v noci z 2. na 3. května. Některá postavení, zvl. minometů a těžkých kulometů, měla jen dočasný charakter a nacházela se v různých částech města. Palebné postavení dělostřelectva proti případnému útoku fašistických jednotek od Vizovic bylo vybudováno na Ševcovské ulici.

Po svém přesunu do nových obranných pozic měly fašistické jednotky zájem na udržení ústupových cest pro sebe i vojska směřující od Vizovic a Slušovic směrem na Fryšták a Holešov. Vybudovaly obranu nad nemocnicí, kde opřely kulometná hnízda o les a dělostřelecká baterie zaujala své postavení nedaleko Burešova. Tím se vytvořila druhá obranná linie v oblasti Příluk, Boněcka, nové střelnice, Vršavy, která dále pokračovala na Mladcovou.

Z uvedených míst zvláště v noci z 2. na 3. května se fašistické jednotky, posílené ještě o příslušníky místního Volksturm a Wekschutz, pokusily o několik protiútoků, ale změny ve svůj prospěch nedosáhly. Neúspěšná byla také obrana německého praporu nedaleko Příluk, který se nakonec vzdal. Německé jednotky byly postupně zatlačeny za Mladcovou, Kocandu a Vršavu, kde měly k dispozici dva tanky Tygr a ze silnice ke Kostelci organizovaly dělostřeleckou palbu na Zlín. Dne 3. května vyrazila sovětská jednotka směrem k Vizovicím. Bylo to po vzrušující zprávě, že odtud

postupuje kolona asi 20 německých tanků na Zlín. (Zpráva vyvolala ve městě paniku a obyvatelé snímali vlajky. – pozn. F.V.).

Pozice, které zaujaly německé jednotky na uvedené linii musely postupně pod tlakem sovětských vojsk opustit a ustoupit za Kostelec, Štípu, Kašavu a další místa. Zlín se ocitl mimo bezprostřední oblast fronty a mohl učinit první kroky k novému životu po šesti letech trvání fašistické nadvlády.

Zlín se dočkal svého osvobození vojsky 2. armádního sboru Rudé armády - jeho 240. divize jíž velel T. F. Umanskij, jednotkami plukovníků Grozněva a Bakajeva.

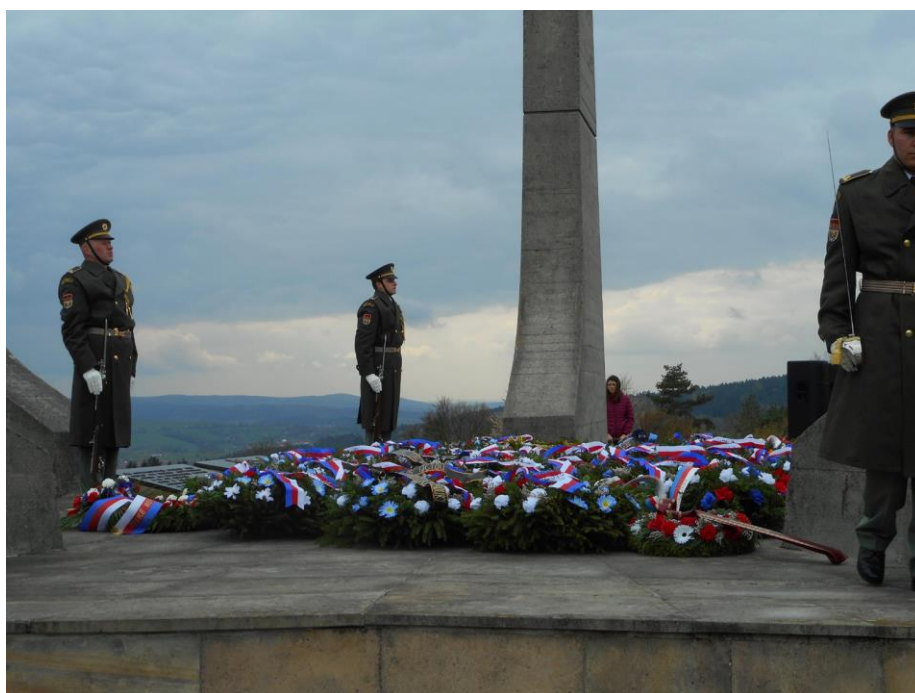
Zlínský okres se dočkal svobody ve dnech 1. – 6. května 1945 díky vojskům 2. ukrajinského frontu, jeho 40. armády, jejím 2. a 6. armádním sborem, za bojové spoluúčasti jednotek rumunské armády. Severní část okresu osvobodily 1., 3. a 4. brigáda 1. čs. armádního sboru, začleněného do 18. armády 4. ukrajinského frontu. Svým dílem přispěla i 1. čs. partyzánská brigáda J. Žižky, která se svými oddíly zúčastnila i osvobození Zlína, Vizovic a dalších obcí.

Naše svoboda byla draze vykoupena, připomeňme jen slova našeho prezidenta, armádního generála Ludvíka Svobody, který ve své knize: Z Buzuluku až do Prahy napsal: Vzpomeňme, jak lehce jsme o svou svobodu přišli a jak těžce a za jakých obětí jsme ji znovu nabývali!

Věčná sláva padlým hrdinům a obětem druhé světové války!

Věčná sláva našim osvoboditelům vojákům Rudé armády, příslušníkům Československého armádního sboru, partyzánům a dalším odbojovým pracovníkům domácího i zahraničního odboje proti fašismu!

Zpracoval Josef Nesvadba podle publikace: Z historie osvobození Zlína od Fr. Vojty.

Z pietního aktu dne 19.dubna 2015 ve vypálené obci Ploština

U hrobu obětí z Ploštiny
obec Újezd
u Valašských Klobouk

Alois Vychodil a Anička
Vodehnalová

Pomník partyzánovi
Lavriščevovi,
Vizovice

Památník Vizovice - hřbitov

3. Osvobození Vizovic

V době nacistické okupace působila ve Vizovicích odbojová organizace Obrana národa, z jejichž řad zahynuli 3 vizovičtí občané, zasahovala sem činnost i jiných odbojových skupin. Zahraniční armáda – bojovali zde čtyři Vizovjané, dva z nich v bojích padli – Josef Nerušil a Jaroslav Hala. Partyzánské hnutí – operoval zde jeden z oddílů 1. čs. partyzánské brigády Jana Žižky. Kromě mnoha občanů pomáhali partyzánům vydatně i lékaři z místní nemocnice.

Velkým protivníkem partyzánů na Vizovicku bylo komando pro zvláštní určení ZbV 31 cvičené pro boj s partyzány, jehož část byla na jaře 1945 umístěna do Vizovic. Další oběti okupace ve Vizovicích - devět partyzánů padlo v osvobozovacích bojích. 49 příslušníků zdejších židovských rodin zahynulo v koncentračních táborech.

Město podle zápisu bylo osvobozeno 4. května. Osvobození Vizovic se ale patrně podle pamětníků událo skutečně s datem 3. května, střetnutím vojáků Rudé armády s Němci přímo na náměstí. Datum 4. května patrně zaznamenává až následná vystoupení sovětských vojáků ve Vizovicích.

Z internetové stránky města Vizovice

Nacistická zvěrstva
na pomocnících
partyzánů

Památník Slavičín - hřbitov

4. Osvobození Slavičina

Rok 1945 se v historii Slavičina zapsal jako rok ukončení válečných útrap, bezpráví, násilí a nekonečných persekucí. Že v tomto roce skončila II. světová válka, je známo téměř všem generacím, málo je však známo, kdo tolik vytouženou svobodu do Slavičina v květnu 1945 přinesl.

První oddíly, které vstoupily od jihovýchodu do Slavičina byly rumunské. Po těžkých bojích na hřebenech Bílých Karpat se Němci velmi rychle stahovali a opouštěli tento kraj. Dostávali se do kleští armád, postupujících z jedné strany od Vsetína k Valašským Kloboukům a ze strany druhé od Uherského Brodu k Luhačovicím. První rumunské jednotky, včleněné do vojsk Rudé armády, vstoupily na půdu Slavičina dne 1. 5. 1945 v 23:00 hodin, když předtím osvobodily Hostětín a Šanov. Při postupu směrem na Hrádek došlo k přestřelce, při které blízko rozcestí do Šanova padl rumunský voják Cherchine Marin a pochován je v obci Hrádek na návsi u pomníku padlých v první světové válce. Občané v Hrádku rumunské vojáky pohostili a zajistili jim krátký odpočinek s možností umytí a oholení. Osvobozovací boje pokračovaly dál směrem k Nevšové, Lipové, Petrůvce a Sehradícím. Brzy nad ránem byly bez boje osvobozeny Divnice, později i Nevšová. Štáb rumunských jednotek pod velením plukovníka Cheorghe Filipescu se zdržel v Nevšové do 8:00 hodin ráno a poté odjel směrem na Petrůvku. Ta byla osvobozena v 7:00 hodin ráno také bez boje. Několik hodin však trvala přestřelka v prostoru Rudimov - Kladná - Petrůvka. Němci ustoupili před Rumuny směrem k Dolní Lhotě.

Do Lipové přišli Rumuni 2. 5. v 9:00 hodin dopoledne po cestě od Slavičina. Cesta ze Slavičina do Lipové byla zaminována a to se stalo osudným pro 4 rumunské vojáky, které miny zabily. Jsou pohřbeni jednak ve Slavičíně na hřbitově (plutonier Georgiu Stolerul) a také v Lipové u kaple (jedná se o seržanta Georgie Paludese a kapitána Julius Goiceanu). Čtvrtý rumunský voják nebyl vůbec pohřben, neboť jeho tělo zcela roztrhala mina. Německý ústup provázely i dva mohutné výbuchy, to Němci vyhodili betonový most u zámku a dřevěný most na začátku Luhačovské ulice. Třetí podminovaný most na cestě k Lipové Němci nevyhodili. V Bohuslavicích již 1. 5. zničili Němci silniční most a hned v noci ustoupili k Vlachovicím.

Náš kraj pomáhala osvobozovat rumunská armáda jako součást 2. ukrajinského frontu. Celkem zde bojovalo 15 rumunských divizí, letecký sbor, tankový pluk a 1. divize protiletadlového dělostřelectva - celkem 130.000 vojáků. Zde působil 2. rumunský armádní sbor:

- 1. jezdecká divize útočila směrem Pitín - Slavičín - Vlachovice
- 21. pěší divize ve směru Bojkovice - Rudimov - Loučka - Vizovice.
- 6. pěší divize ve směru Nezdenice - Petrůvka - Zádveřice
- 8. jezdecká divize ve směru Šumice - Luhačovice - Želechovice.

Je třeba si uvědomit, že svoboda k nám nepřišla lehce. Na území našeho města padlo 12 rumunských vojáků, jejichž pomníčky jsou ve Slavičíně a po okolních vesnicích.

Josef Ščuglík (Publikováno ve Slavičínském zpravodaji č. 03/2005)

5. Osvobození Luhačovic a okolí

Přichází Mnichov a okupace ČSR. Lid však nepropadl beznaději. Svědčí o tom výmluvně fakt, že hned v prvních týdnech okupace mnoho vlastenců přechází s pomocí zdejších obyvatel naším — tehdy pohraničním — krajem na Slovensko a odtud dál do spřátelených zemí, kde se zapojují do boje proti fašismu. Takto prchli i dva účastníci atentátu na Heydricha. Ze Smoliny ve východním cípu tehdy gottwaldovského okresu Josef Valčík a z Bánova u Uherského Brodu Josef Bublík. (Oba zahynuli 18. června 1942 v kryptě kostela Cyrila a Metoděje v Praze.) Nelze zapomenout ani na MUDr. Františka Šťastného, luhačovického rodáka. V prosinci roku 1939 prchl přes Slovensko, Maďarsko, Jugoslávii a Sýrii do Francie, dostává se do Anglie, kde dokončil studium lékařství. V roce 1944 odejel s vojenským transportem do SSSR, kde byl zařazen jako lékař do 2. čsl. paradesantní brigády. Ve svazku Svobodovy armády se zúčastnil bojů u Dukly. Pak byl vysazen na letišti Tri duby, bojoval v prostoru Zvolena. Za těžkých ústupových bojů, když poskytoval pomoc raněným, byl Němci v listopadu 1944 zajat a nelidsky umučen. Za své zásluhy byl vyznamenán čsl. válečným křížem, čsl. medailí za chrabrost a dukelskou medailí Slovenského národního povstání.

Památník Rudoarmějcům
Luhačovice - náměstí

I Luhačovice pocítily dobu okupace velmi těžce. Brzy po začátku války zabrali nacisté řadu lázeňských objektů a nastěhovali do nich „Hitlerjugend“, školní mládež z bombardovaných částí říše. Objekty, které nebyly obsazeny mládeží, byly zabrány pro tzv.

Heydrichovu akci.

S bombastickou reklamou sem nacisté posílali na rekreaci naše dělníky, kteří pracovali ve válečném průmyslu, aby je pak mohli pohánět k ještě většímu výkonu.

Nacismus vyvolával odpor v širokých vrstvách lidu. Jeho výrazem je činnost různých odbojových skupin, které vznikaly po celou dobu okupace. Již v roce 1939 pracovala ilegální organizace v Březnici u Gottwaldova. Na březnických pasekách našla spolehlivý úkryt řada osob pronásledovaných gestapem. V roce 1942 se je však

gestapu podařilo odhalit. Na 90 osob bylo tehdy pozatýkáno, 26 jich zaplatilo za svou činnost životem. (Roku 1963, při 20. výročí rozbití březnického odboje, jim byl odhalen na Křibech u Březnice památník.)

V roce 1944 se v našem kraji začíná rozvíjet silné partyzánské hnutí. Po vypuknutí Slovenského národního povstání se stahují jednotky I. partyzánské brigády Jana Žižky ze Slovenska na Valašsko. V podzimních měsících roku 1944 se zformovalo několik partyzánských družin ve východní části Komonecké hornatiny. Jejich střediskem byla pasekářská osada Ploština, ležící asi 20 km východně od Luhačovic.

Skupina si opatřila zbraně při přepadu maďarského vojska ubytovaného v obci Újezdě. Fašisté se v nepřehledném lesnatém terénu necítí bezpečni. Partyzáni — je jich kolem 40 — podnikli první ozbrojené výpady.

Začátkem dubna 1945 se však zlínskému gestapu podařilo nasadit do hnutí udavače, kteří po čtrnáctidenním pobytu na Ploštině všechno vyzradili. Na potlačení partyzánského hnutí se soustředil do vizovického zámku zvláštní oddíl esesáků, který 19. dubna, krátce před osvobozením kraje, obklíčil Ploštinu. Partyzáni byli včas varováni a stáhli se z pasekářské osady. Nacisté však přesto vypálili 8 pasekářských domů a v plamenech umučili 23 mužů a 1 ženu. O čtyři dny později přepadli esesáci obec Prlov nedaleko Ploštiny. Zde vypálili 9 domů a upálili 16 osob. A tak tomu bylo i na jiných místech.

Rovněž v Luhačovicích doplatilo na okupaci mnoho lidí životem. Koncentrační tábor poznala řada významných kulturních pracovníků z Luhačovic. Někteří tam i zahynuli. Nejkrutěji však byla postižena sedmdesátičlenná kolonie cikánů. Všichni zahynuli v Osvětimi. Rovněž 51 luhačovických židů tam zahynulo. Pod vlivem narůstajícího partyzánského hnutí v našich horách začal se v Luhačovicích tvořit ilegální národní výbor. Akce se však prozradila a v létě 1944 dochází k zatčení 30 osob. Všichni se však dočkali svobody.

Nelze na tomto místě nevzpomenout tragického osudu rodiny Kuželových. Luhačovický rodák Josef Kužela — zkušební letec továrny Avia v Praze — se pokusil v roce 1944 o útěk letadlem. Nad vsetínskými lesy však v mlze havaroval a zahynul. Nacisté pozatýkali jeho matku, čtyři sestry a manželku a všechny je v Terezíně popravili. Luhačovice byly osvobozeny 2.května 1945 rumunským vojskem, bojujícím po boku Sovětské armády. Ta musela ještě tvrdě bojovat s hitlerovskou armádou, zoufale bránící průsmyky Bílých Karpat. Na Luhačovicku se sváděly již pouze kulometné přestřelky, jimž padlo za oběť pět rumunských vojáků.

Z internetové stránky obce

6. Osvobození obce Hvozdná

Toto jsou vzpomínky mé maminky, která to viděla jako sedmileté dítě. V únoru 1945, respektive 4.2.1945 přitáhli do obce Němci - organizace Tod, štáb byl u Hefku. Na druhý den 5.2.1945 přijelo Maďarské vojsko, kolem 1000 mužů a 200 koní. Kolem 400 Maďarů se tu ubytovalo v obci. Byli to násilně odvedení slovenští chlapci, z okolí Košic, mezi nimi i můj budoucí strýc - Jožka Ševčík. Tito vojáci zde zůstali až do 13.3.1945. Dne 29.4.1945 přijelo do obce zase několik německých nákladních aut a ubytovali se. Povídá se, že velitel se ubytoval u Machalíčků. Dne 5.5.1945 již je slyšet střelba na Zadkách, v Háji, v Rozepři. Němci měli děla u Větráku - větrný mlýn nad Štípou a pálili na Slušovice, odkud šla fronta. Do domu, kde tehdy bydlela moje maminka, docházel za dědou, německý důstojník, Rakušan, Vídeňák. Nebyl to žádný nacist, děda s ním často hovořil a taky měl rád děti. Říkal, že má doma ve Vídni taky dvě. Mého strýca Ladislava, coby mrně kolébal na nohou. Prosil jen dědu, že až půjde fronta, ať mu dá civil. On že dá včas vědět, kdy mají jít do sklepa, protože budou muset střílet na Rusy. To taky dodržel, dostal civil, a už ho naši nikdy více neviděli.

Němci, stříleli dělami směrem na Slušovice. Cestu od Větráku na Osmek, nemohli používat, neboť ta byla pod palbou těžkých kulometů ze Želechovic, od domu Patáku. Pamětníci vzpomínají, že to byl liják svítících střel. Boj o Hvozdnou netrval dlouho, ale mamince se ve sklepech zdál celou věčnost. Všichni se modlili, ať to ve zdraví přežijeme, majetek vem čert, jen když život náš bude zachován. Střelba pomalu utichala a sousedé se pomalu a nejistě kradli dívat se ven, co se jako děje. Byla neděle dne 6.5.1945, blíží se osmá hodina ranní, když uslyšeli volání lidí: Rusy idu, na Osmeku su už Rusy. Všecko osazenstvo karé ven, do koša jídlo a hurá na Osmek. Naši bývali tak 200 metrů pod Osmekem, tož tam doběhli celí udýchaní, a tam již celá Hvozdná, všichni s košemi s jídlem, pitím. Na Osmeku již byli naši osvoboditelé, všichni jásali, plakali, smáli se, objímali jeden druhého. Máti vykládala, že ale vojínové chtěli jen vodu, alkohol a nebyli to Rusové, ale Svobodova armáda, volýňáci. Všichni měli dlouhé

pláště, ušanky a na prsou pepešky sa bubnem. Po krátkém odpočinku, armáda táhla dál ke Štípě, a na Fryšták. Můj strýc Josef Vodák se k nim s ukořistěnou puškou přidal, a coby 22- ti letý mladík táhl se spojaři až do Holešova, kde jej poslali zpět, kontrolovat spojařské dráty. Možná mu to zachránilo život, neboť u Rymic za Holešovem byli naši spojaři zmasakrováni fanatiky z hitlerjugend.

V boji o Hvozdnou padli dva českoslovenští vojáci - Ján Měščko a Ján Klečko, a jsou zde dodnes pochovaní. Kolik padlo Němců nikdo neví, ale koní padlo strašně mnoho. V lese za Osmekem, směrem ke Štípě, jich děda pochoval desítky. Na dvorku, kde tehdá bydlela maminka, přistál granát, ale nevybuchl a ležel před chalupou. Máti měla hrozný strach kolem toho chodit, až to potom vojáci zlikvidovali. A můj strýc Jožka Ševčík neodtáhl s maďarským vojskem, ale nechal se schovat u našich lidí, vlastně dezertoval, ale po příchodu rudé armády po osvobození, jej zatkli a odvedli do zajetí, někam k Dačicím. Nic nepomohlo, že byl Slovák, marš, ty vengrejskyj soldat, pul roku jedl jen surovou řepu, spali na poli, mnoho tam umřelo takto zajatých lidí. Do smrti to nemohl Rusům zapomenout, vždyť mu bylo jen 17 let a do maďarské armády ho vzali násilím. Ale pak po zajetí se vrátil, zůstal tady ve Hvozdné, oženil se a prožil zde svůj život. Na Slovensko do Košic se již nikdy nevrátil.

Z internetové stránky obce

7. Osvobození obce Držková

Těžkým obdobím pro místní byla doba okupace za druhé světové války. Poměry se stále zhoršovaly, mnohé druhy potravin a zboží bylo nedostatkové a životní potřeby byly jen na lístky nebo na poukazy. Na území katastru obce působilo několik partyzánských skupin. Jako odvetu v roce 1944 za zastřelení místního německého kolaboranta Drechslera dovezli Němci do Držkové mladého chyceného partyzána Mimochodka a na staré hrušni za hostincem jej oběsili. Na prsa mu pověsili ceduli s nápisem: „Byl jsem partyzán. Tak skončí každý, kdo jim slouží“. Do místní školy byla po tomto činu přesídlena celá posádka tzv. Jagdkomanda o síle asi 32 mužů určená k potírání partyzánů. Z mnoha lidských obětí z dob války vzpomeňme z Držkové ještě místního podnikavého občana a autodopravce Eduarda Jakubu, který byl chladnokrevně zastřelen proto, že odmítl Němcům vydat nábytek a harmoniku. Z Držkové bylo mnoho mladých lidí posláno do Říše na nucené práce. Za války v roce 1939 byl do Držkové přivezen první telefon a v roce 1943 byla také provedena elektrifikace obce. Obec byla osvobozena 5. května 1945 jednotkami 1. československého armádního sboru, které do obce pronikly od Hrobic přes Kašavu.

Z internetové stránky obce

8. Osvobození Slušovic

Památník obětem 1. a 2. světové války ve Slušovicích na návsi

O tom, jak to zde vypadalo v období války, si můžete udělat představu z úryvků z kroniky, které vám zde předkládám. „Nařízením Okresního úřadu ve Zlíně bylo v dubnu 1942 naporučeno odevzdání dvou zvonů z věže našeho kostela pro válečné účely. Do Slušovic přijeli odborníci, kteří prováděli sundávání zvonů v celém okrese. Postavili lešení a po něm zvony spustili, aniž by se tyto poškodily. Zvony, které byly již zařízeny na elektrický pohon, byly odvezeny k nemalé lítosti všech.

Ztráceli jsme však jiné statky, oželeli jsme i zvony. Jaká byla ale naše radost, to již v osvobozené vlasti, když do Slušovic přišla zpráva, že jeden z našich zvonů byl objeven v Praze na nádvoří továrny. Za několik dnů nato vrátil se nám zvon skutečně zpět a byl ve vsi tichosti zavěšen na své místo.“ „Dne 5. července 1944 jsme pozorovali první hromadný přelet anglo-amerických bombardérů. Letěli ve veliké výšce – 8 tisíc metrů – sešikované v pravidelné skupiny o 25 i více strojích od severu k jihu. Nad Klečůvkou v lesíku spadla tehdy jedna, opodál u Janošova mlýna druhá bomba. Naštěstí nezpůsobily žádné škody. Lidé se chodili dívat do lesíka na trychtýř způsobený bombou. Schovala by se do něho malá chalupa i s komínem...”

Letecký souboj nad Slušovicemi - bylo to dne 29. října 1944 k poledni. Sirény ve Zlíně dávaly znamení, že nepřátelská letadla letí směrem na Zlín. Ten den bylo pod mrakem, a proto špatná viditelnost. Již zanedlouho poté, pronikl k našemu sluchu dunivý rachot většího počtu bombardovacích letadel anglo-amerických, na jejichž zvuk jsme byli dávno uvyklí. Měly směr od Uh. Brodu na Vsetín, Ostravu. V tu dobu byli ve vrchu už i Němci a pod clonou mraků snažili se napadnout těžce naložené bombardéry. Do pravidelného hlubokého dunění motorů bombardérů se vmísil občas zvonivý bzukot amerických stíhaček, které jsme znali jako velmi rychlé, bílé vlaštovky, obletující semknuté roje bombardérů a jejich častý, ostrý svist dával tušiti jakýsi neklid. Netrvalo to dlouho a do všeho toho hluku vmísily se rány kulometů. Clona mraků se jen znenáhla trhala a našim užaslým zrakům se naskytla podívaná na závěr vzdušného boje. Nad slušovskými loukami byl boj už ukončen. Těžký americký bombardér zasažen řítí se klouzavě dolů, zatímco posádka se zachraňovala padáky. Bombardér zmizel pod Březovou, spadl až v Kašavě a pohřbil v troskách 4 americké vojíny. Hrdinové byli pohřbeni na tamním hřbitově. Jeden z trosečníků přistál v

sousední Neobuzi, druhý v Trnavě. Druhý byl raněn na noze a přivolaný lékař MUDr. Srna ze Slušovic ho ošetřil. Oba parašutisté pak byli ještě téhož dne odvezeni gestapem do Zlína. Ve Slušovicích bylo tehdy sesbíráno několik kovových kousků z rozstříleného křídla letounu jako připomínka na letecký boj.“ „Obdivovali jsme počínání občanů neobuzských, kteří parašutistu – Kanaďana - častovali tím nejlepším, co měli, a projevovali mu nepokrytě své přátelství. Do příjezdu Němců učinili častování přítrž četníci.“

Persekuce u nás: „První obětí nacistické zločiny ve Slušovicích byl Bedřich Winterstein, syn hostinské a majitelky realit, jehož Němci odvěkli na jaře 1939 asi proto, že byl žid a oni se chtěli zmocnit majetku. Byl plných 6 let v koncentráku Buchenwaldě a po osvobození, když se vracel domů, cestou zemřel.

Druhou obětí byl místní poštovní Milosl. Škorpil, legionář, starosta Sokola, místní velitel podzemní organizace, jehož Němci odvěkli dne 5. 8. 1940. Prošel mnoha vězení a vrátil se dne 11. 5. 1945 do osvobozené vlasti s podlomeným zdravím. Rodina jeho dostávala jen polovici platu, musela zaplatit 35.000 K za soudní proces, odbývaný ve Vratislavi (Breslau), kdež byl odsouzen na 6 let.

Třetí obětí byl Frant. Lička, npor. v zál., úředník ve zbrojovce ve Vsetíně. Pro sabotážní činy ve výrobě byl odvěklen dne 7. 10. 1941, vláčen po soudech až naposled se octnul v Oswěčim v Polsku, kde 21. 3. 1942 útrapami zemřel.

Čtvrtou obětí byli Jan Skřítek, tesař a zemědělec, a jeho syn František Skřítek, stavit. asistent. Byli odvěčeni pro poslech a šíření zpráv cizího rozhlasu dne 15. 2. 1943. Oba se vrátili, syn až do osvobozené vlasti.

Pátou obětí byl František Večeřa, tovární dělník fy Baťa. Dne 27. 2. 1943 odvěkli ho s jinými z továrny jako podezřelého z účasti na podzemním hnutí, které mělo sídlo v Březnici. Zemřel ve věznici na Mírově.

Šestou obětí byl Vojtěch Obořil, sklenářský mistr. Byl odvěklen dne 1. 3. 1943 rovněž pro podezření z účasti na podzemním hnutí. Následkem útrap zemřel dne 2. 7. 1944 v Brandeburgu.

Sedmou obětí byl Eduard Maršálek, krejč. mistr, jehož Němci podezřívali, že jako legionář má účast na podzemním hnutí. Byl odvěklen dne 5. 4. 1943 a dne 15. 8. 1944 byl propuštěn s podlomeným zdravím. Po dobu okupace mu zavřeli živnost.

Osmou obětí byl Jan Kepřt, odb. učitel, náčelník Orla a kulturní pracovník, ppor. v zál., který byl účasten na podzemním hnutí v Napajedlích. Byl odvěklen dne 11. 6. 1943 a vrátil se dne 9. 12. 1944. Rodina pobírala poloviční plat. Po návratu nesměl vyučovat a byl přidělen berní správě ve Zlíně.

Devátou obětí byl Josef Pšenka, zaměstnanec fy Baťa. Pro spoluúčast na voj. podzemním hnutí byl odvěklen dne 24.2.1945, téměř už na sklonku německé nadvlády, a vrátil se do osvobozené vlasti dne 12. 5. 1945.

Desátou obětí byl František Oškera, autodopravce, jehož Němci dne 30. 4. 1945 odvěkli i s autobusem do Zlína, aby odvezl prchající gestapáky do bezpečí. Na Českomoravské vysočině došlo k bojům mezi partyzány a Němci a Oškera byl rovněž zastřelen. Jedenáctou obětí byl Josef Kláčánek, npor. četn., bývalý okresní velitel v Prostějově, zdejší rodák. Žil delší dobu mimo rodnou obec. Účastnil se podzemního hnutí, byl zatčen ve zlínské nemocnici, vězněn asi půl roku a dne 12. 1. 1945, téměř na prahu našeho osvobození, ve Vratislavi zastřelen.“

Dočkali jsme se tedy přece. 3. května 1945 pozdě večer odtáhli poslední ubytovaní Němci od nás směrem na Štípu. Od Zádveřic k nám blížila se nezadržitelně fronta. Střelba z děl i ručních zbraní se znatelně přibližovala každou hodinou. Po silnici od Lípy přicházely menší hloučky z boje vyřazených Němců, projely občas povozy s raněnými, které se marně domáhaly vpuštění. Počasí tehdy bylo deštivé, nad krajem visela neproniknutelná tma, proříznutá občas explozí pancéřové pěsti nebo granátu a ještě snad zakletím promáčeného Němce. Asi k půlnoci otřásla se půda dunivými detonacemi vyhozených mostů v Zádveřicích a Lípě. Byli jsme tou dobou všichni v krytech a jen muži s nastraženým sluchem sledovali počínání bezradných okupantů, opouštějících naši domovinu, tentokráte již natrvalo. Mezi posledními byla 4 těžká, motorizovaná děla. K ránu na den 4. května střelba utichla zcela a my čekali, upírajíce svůj již znavený zrak do záhadně mlčící deštivé noci, ustupující jen pozvolna rannímu svítání, brzo-li se objeví naši Osvoboditelé. Tak minul zbytek poslední noci a rodil se krásný, slunný den 4. květen 1945. Asi k 9. hodině objevili se první vojáci Rudé armády na kopci nad Rakovou. V rojnici, střelíce sem a tam, čile postupovali polem ke Slušovicím. Němci, tou dobou již zakopáni na protějším kopci směrem k Březové, snažili se postup střelbou z ručních zbraní a minometů zadržeti.

To už byli rudoarmějci prvního sledu v městečku, kdež nastalo s nimi dojemné vítání. Obyvatelé nedbali vlastního nebezpečí a vycházeli z krytů. Byli to vojáci hrdinného nadporučíka Romanova, kteří osvobodili Slušovice. Když další vojáci Rudé armády a jejich povozy se objevili na cestě od Rakové a pohybovali se směrem na Slušovice, zahájili Němci palbu z těžkých děl od Hvozdné a ostřelovali cestu velmi nebezpečně. Již třetí rána zasáhla první z vozů, který byl již nad Slušovicemi. Koně byli zabiti na místě, posádka těžce raněna, jeden z vojáků pak ve Slušovicích zranění podlehl. Ostatní vozy se daly potom směrem opačným k „Sýkorným“ a oklikou se dostali do městečka, kdež se zatím rozpoutal boj. Nic nepomohlo zuřícím Němcům, zvláště když deštěm dělostřelecké palby se podařilo beze ztrát prodrati se ruské baterii od Rakové. Tryskem vjela na městečko a za pomoci obyvatelstva jedno dělo vyjelo nad hřbitov. Také ostatní děla zaujala palebná postavení a baterie se pustila ihned do boje s elánem, že jsme se tomu podívovali.

Pozorovací stanici si pohotoví Rusové pořídili na věži kostela, kdež v plechové střeše prořízli příčné otvory k pozorování. Záhy baterie umlčela německá děla na hřišti ve Hvozdné a u větrného mlýna ve Štípě. Zbývala už jen pěchota, zakopaná v poli u Březové, a posádka, držící se v Bednaříkově mlýně pod Březovou. Němci, kteří našli oporu právě ve zmíněném mlýně, v jeho obyvatelích, vybudovali na svahu pole okopy a odtud dobře ovládali komunikace a celé údolí k Janůvkám, z druhé strany opět k říčce Ostratce a obci Veselé, takže konečné jejich zneškodnění vyžádalo si urputného boje, který se protáhnul až do druhého dne, tj. 5. května, kdy do boje zasáhli naši chrabří Čechoslováci, postupující po silnici od Neobuze k Novým Dvům. Obchvatem mlýna zneškodnili posádku a vyhnali Němce z okopů. Bylo pobito celkem 14 Germánů, kteří byli v nejbližším okolí nalezeni a pochováni v hromadném hrobě na místním hřbitově.

Tak byly Slušovice osvobozeny od Němců a na znamení toho ozdobilo obyvatelstvo svoje příbytky státními prapory a vlajkami, do té doby bedlivě

ukrývanými. Než naše radost byla i na okamžik zkalena bolestí, kterou jsme pocítili, když jsme se dozvěděli, že za bojů o Slušovice padlo 5 hrdinných vojáků Rudé armády a 3 civilní osoby.“ „Z civilního obyvatelstva byla to první, nedávno před tím ovdovělá Anna Vingárková a její 5-ti letý synáček Jiří, kteří byli zasaženi vybuchnuvší minou v předsíni domu čp. 79. Další obětí byl rolník Emil Dlabaja, vdovec z čp. 69, který byl rovněž těžce zraněn vybuchnuvší minou a zranění druhého dne v nemocnici ve Vizovicích podlehl.“ „Jména padlých našich občanů budou na věčnou paměť vyryta na pamětní desku ku jménům těch, kteří položili své životy za naši Svobodu daleko od vlasti.“ ČEST JEJICH PAMÁTCE...

(Z kronik – jazykově neupravováno) Vzpomínkou na ukončení druhé světové války chceme vzdát díky všem, kteří svým utrpením vykoupili náš život v míru. Zdá se nám, že války, hladomory a nespravedlnosti tohoto světa jsou příliš daleko, aby se nás dotýkaly. Přesto je dobré si uvědomit, že žijeme na jedné Zemi a bolest národů zmítaných trýzní je velmi blízko nás.

Z internetové stránky obce

9. Osvobození Žlutavy

Pomník osvobození – Žlutava, u školy

I na Žlutavě působila v roce 1945 paradesantní skupina „Bohuš“, která měla za úkol informovat 4. ukrajinský front Rudé armády o pohybu vojsk a vojenské techniky v oblasti Napajedel. Zde v lese za

kamenolomem stojí pomníček lidem statečným, kde každoročně pokládáme květiny těm, kteří zde bojovali za naši národní svobodu. Zde se skupina shozená 25. února do lesa u Kudlovské doliny usadila v bunkru, který pro případ nebezpečí měla vybudována

rodina Burešova v místě zvaném Pod pasekami. Úkryt byl však prozrazen a v podvečer z 23. na 24. dubna zde došlo k boji, kdy německý trestní oddíl k němu pronikl. Odhalil vchod a stříleli do něj. V bunkru v tu dobu byla radistka Věrka a člen skupiny Potyš, který zastavil Němce dvěma granáty. Ve tmě zakopl jeden z vojáků o drát antény vysílačky a v domnění, že jde o minové pole spustil poplach a trestní oddíl odtáhl. Později v noci vstoupil do bunkru partyzán Ján Valaštiak a našel do hlavy raněnou radistku Věrku a i těžce do nohy raněného Potyše. Odnesl je na samotu ve Žlabech k Marii Řemenovské. Lidé ze Žlutav je ukrývali a o šetření poskytoval doktor Daněk z Napajedel.

Věra Ignatěvna Volkovičová

Válka spěla ke konci. Fronta se blížila, v noci bylo slyšet výbuchy granátů. Vlasovci, Maďaři i Němci procházeli obcí. Po pravém břehu Moravy šla vojska 1. rumunské armády směřující právě na Žlutavu, Bělov a Kvasice. Oddíl rumunských vojáků jdoucí od Jančiček donutil Němce k ústupu, takže část obce byla osvobozena již 2. května. Tou dobou se po Žlutavě potulovaly menší skupinky ozbrojených německých vojáků, kteří si zvolili za pozorovatelnou výšinný bod klidu Soudnou. Noc z 2. na 3. května byla naplněná nejistotou a napětím. V šest hodin ráno vojska 1. rumunské armády bez boje obsadila celou Žlutavu jelikož Němci v nočních hodinách ustoupili k lesíku Hučaj u Bělova, kde vytvořili obranné pozice. Žlutavští občané uvítali unavené, zablácené rumunské vojáky u sokolovny teplým jídlem, pitím. Jště onoho 3. května střílejí Němci z lesíka Hučaje na Žlutavu, ale již větších škod nenadělali.

22. Setkání partyzánů a jejich pomocníků po osvobození v r. 1945 na zahradě u Vavřína Hamrlíka /nyní Květoslava Bařtince/.

Podle knížky Aloise Koutného: Vyprávění o Žlutavě, 1985

Shromáždění občanů u příležitosti výročí osvobození Žlutavy

10. Osvobození města Napajedla

4.dubna 1945 obsadila vojska 2. ukrajinského frontu maršála Malinovského Bratislavu. Po urputných bojích na moravsko-slovenském pomezí v okolí Lanžhotu postoupila vojska 13. dubna k Hodonínu a v dalších dnech osvobodila Brno. Součástí této vojenské operace byl i postup sovětských a rumunských vojsk povodím řeky Moravy severním směrem k Uherskému Hradišti a Napajedlům. Každé z vojsk postupovalo po jednom břehu Moravy a večer 1. května 1945 dosáhla okraje Napajedel na linii Topolná – Spytihněv. Ustupující německá armáda zničila 1. května odpoledne chmelnický most, dopravní zařízení na nádraží a železniční nadjezd. Večer dopadl do Napajedel Pod Kalvárií první granát, který však nenadělal větší škodu (údajně zabil jen kozu). Lidé se na noc uchýlili do sklepů a provizorních úkrytů. Městem ustupovali Němci a mnozí z nich, zejména příslušníci SS, si ještě „zahospodařili“ v některých obchodech. V pět hodin ráno 2. května rozrazil ranní šero ohlušující výbuch. Hlavní silniční most přes řeku byl zničen. Na silnici od Topolné zdržovali Němci postup Rudé armády budováním příkopů a zaminováním silnic.

Památník obětem 2.světové války Napajedla náměstí

První ruští vojáci se objevili u Prusinek kolem sedmé hodiny. Souběžně s nimi postupovaly po druhém břehu Moravy rumunské jednotky. Na Lánech lidé vybíhali z domů, zdravili sovětské vojáky a chtěli je upozornit na minové nebezpečí. Nešťastnou náhodou stoupl sovětský voják na minu a na místě zahynul společně s ním i František Pajtl z Napajedel. Občané vyzbrojení lopatami pomáhali zaházet protitankový příkop. Zpráva o příchodu osvoboditelů se nesla od domu k domu. Na radnici se shromažďovali představitelé města a připravovali se k uvítání vojáků. Scházeli se muzikanti, aby hudbou podpořili tento slavný okamžik. Bylo asi 15 hodin. Nikdo se neuvědomil,

že na severní straně města jsou ještě němečtí vojáci a manévrují tam tři nepřátelské tanky. V okamžiku, kdy velitelé sovětských jednotek přicházeli k radnici, dopadl před spořitelnu první granát z německého kanónu. Střepiny granátu zabily sovětského majora, těžce zranily sovětského kapitána a ve dveřích fary usmrtily kaplana Antonína Polanského. Tragédii dodnes připomíná poškozené schodiště spořitelny. Na město dopadaly další granáty, vystřelované samohybnými děly z kvítkovské silnice.

Granát, který dopadl za kostelem, zabil dva muzikanty, kteří spěchali zahrát osvoboditelům. Josef Hrdina zemřel na místě, Leo Medek krátce na to vykrvácel. Dělostřelecký útok trval asi hodinu. Poškodil faru, školu, spořitelnu a několik rodinných domů. Sověti zpomalili postup. Kromě dělostřelecké palby byli ohrožováni střelbou z několika kulometných hnízd, umístěných na březích Morávky a na lukách podél Moravy. Proti nim mířila sovětská děla z Kalvárie a od hřbitovní zdi. Bojovalo se i u křižovatky Bartošovy a Kroměřížské ulice. Při přestřelce tam zahynul sovětský voják, druhý byl raněn. Po zákeřné střele německého vojáka zemřela i paní Bednářová. Teprve k večeru byli Němci definitivně vyhnáni z Napajedel. Ještě celou noc bylo slyšet střelbu ze severu. Počty obětí při osvobození města se různí. Dle napajedelské kroniky bylo usmrceno pět občanů města a několik dalších zraněno. V Napajedlích padlo šest sovětských a čtyři němečtí vojáci. O ztrátách rumunských vojáků údaje vedeny nejsou. Z pohledu na těžké a kruté bitvy druhé světové války bylo osvobození Napajedel jen malou epizodou. Ale i ona ukázala, že osvobození nepřicházelo samo, že si na každém kroku vyžádalo lidské a hmotné oběti.

Tragédie na Kalvárii

Když se koncem dubna 1945 přiblížila fronta k Uherskému Hradišti, ustupující gestapo vzalo s sebou i několik českých občanů, obviněných z ilegální činnosti a spolupráce s partyzány. Byli to Anna Jelénková, František Jelének, Alois Šesták, Tomáš Trubák, Stanislav Babica, Antonín Lysoněk a Jaroslav Dohnal. Dne 17. dubna byli nákladním autem odvezeni do Jarošova a odtud ve večerních hodinách osobními auty jednotlivě přepraveni do okresní věznice v Napajedlích. Muži byli uzavřeni do společné cely, Anna Jelénková byla umístěna zvlášť. Do cel nesměl vstoupit ani strážce věznice a stráž převzali příslušníci SS, kteří přijeli s gestapáky z Uherského Hradiště. Po celý příští den byli vězni v celách.

Pozdě večer pro ně přišli gestapáci Hájek, Müller, Neubauer a další. Vězně vyvedli ven, muže spoutali k sobě. Všichni museli nastoupit do nákladního auta krytého plachtou. Před budovou pálenice přistoupilo několik esesáků. Příští zastávka byla na nedalekém kopci, příznačně zvaném Kalvárie. Vězni byli surovým způsobem vyhozeni z auta a odvedeni k lesu. Cestou k lesu se podařilo Jaroslavu Dohnalovi vysmeknout ruku z pout. Stáli čelem k lesu, na jehož okraji byla vykopána 50 cm hluboká jáma. Gestapáci přikázali vězňům lehnout si obličejem k zemi. V tu chvíli upozornil Jaroslav Dohnal Františka Jelénka, s nímž byl spoután, že jsou volní. Oba se naráz zvedli a rozběhli se k lesu. Gestapáci po nich stříleli, ale les a blízká skalka oba uprchlíky zachránily. Gestapáci stáli nad zbylou pětící vězňů. Gestapáci stáli nad zbylou pětící vězňů. Jednoho po druhém zastřelili ranou do týla. Mrtvá těla naházeli do jámy a přikryli hlínou. Do rána si gestapáci vše rozmysleli. Uvědomili si, že jáma byla příliš mělká a mrtvolý nedostatečně zakryté. Z obavy, aby nebyl jejich zločin příliš brzy vypátrán, vydali se na Kalvárii znovu. Vyhrabali všech pět mrtvých, naložili je na poštovní dvoukolák s odjeli s nákladem obětí k Janišovu mlýnu. Dnes stojí na jeho místě Nábřeží, blok IX. Tam své oběti i s vozíkem vhodili do řeky Moravy.

Po osvobození Napajedel bylo po obětech zahájeno pátrání. Těla byla postupně vytažena z řeky. U všech bylo zjištěno, že smrt nastala po střelných ranách zblízka do týla. Přípomínkou této tragédie zůstává na Kalvárii pomníček se jmény zabitých na místě poprav. A jejich popravčí? Ti mají na svědomí ještě jiné vraždy. Dopustili se jich 14. října 1944 při zatýkání amerických letců po nouzovém přistání amerického bombardéru u Prusinek.

Tentokrát byli jejich oběťmi R. W. Winters a J. W. Johnson. Celý případ byl projednán a vrazi jsou stíháni od 15. února 1971 pro trestný čin spolupachatelství a pro trestný čin vraždy. Žádosti československých orgánů o jejich vydání nebylo vyhověno.

Oldřich Sudolský, publikováno v Napajedelských novinách, duben 2005

11. Osvobození Otrokovic

Otrokovice, průmyslové město na soutoku řek Dřevnice a Moravy bylo v období okupace významným místem organizovaného domácího odboje jak nekomunistického, tak komunistického toho vedeného organizací Naše Pravda, která se velmi zasloužila o svolání zemského ilegálního sjezdu vedoucích odboje KSČ v únoru 1945 ve Zlíně, o němž se jednalo na ilegálních schůzkách v Otrokovících v hostinci Antonína Kaňovského. Tato skupina navázala také kontakt se skupinou Petra Budka z partyzánské brigády Jana Žižky, která se koncem roku 1944 přesunula k nedaleké Topolné, Březolup a Nedachlebic. Do skupiny Ivan této brigády přešli i Josef Talaš z Otrokovic a i snad František Horák z Kvítkovic a nakonec i lékař František Fajkus.

Významným mezníkem bylo ustavení ilegálního národního výboru v Otrokovících a Kvítkovicích z podnětu partyzánů a komunistů již 8. dubna 1945. Do jeho čela byl postaven MUDr. Fajkus a plnil úkoly v souladu se směrnicemi čs. vlády a mohl tak zajišťovat všechna opatření k přivítání osvoboditelů a k přechodu k novým poměrům. Dne 21. dubna byl k zajištění chodu v závodech firmy Baťa ilegální závodní výbor v čele s dr. Jaroslavem Tichým, Jaroslavem Tůmou a ing. Rudolfem Ferebauerem. Poslední dny před příchodem fronty hrozilo zničení továrny a tak tento výbor konal přípravy k odvrácení této hrozby. Vojska 4. ukrajinského frontu rozvíjela útok na Brno, ale i po březích Moravy severním směrem. Ještě 2. května jsou Otrokovice postiženy německým ničením všech mostů, nádraží i dalších objektů.

V ranních hodinách 3. května 1945 oddíly Rudé armády osvobodily bez boje Otrokovice a Kvítkovice. Boje v jejich nejbližším okolí ještě neustávaly. Zatímco sovětské a rumunské jednotky pronikaly podél pravého břehu Moravy ke Kvasicím a souběžně směrem ze Zlína na Fryšták a k Holešovu, vytvořil se přechodně na sever od Otrokovic zářez frontové linie, kde Němci umístili na statku Skalce a Terezově dělostřelecké baterie a poblíž železničního přejezdu kulometná hnízda. Více než dva dny trvající kulometné a dělostřelecké přestřelky přinutily obyvatelstvo obce se uchýlit znovu do úkrytů a krytů. Němci stříleli ke zničenému mostu přes Dřevnici, kde poškodili několik okolních domů. Dělostřelecké granáty dopadaly i do průmyslových objektů. Z louky u dolního sládečkova mlýna v místech dnešního nadjezdu střílela dělostřelecká baterie obsluhovaná rumunskými vojáky. 5. května, kdy již byl osvobozen Holešov a posléze i Kroměříž, umlčely sovětské oddíly odpor Němců u Otrokovic obchvatným manévrem přes Tečovice a Sazovice. Po tomto manévru Němci rychle odtáhli a v neděli 6. května byl osvobozen Tlumačov, Záhlinice a Hulín. Ještě 7. května se Němci pokusili o nový útok od Břestu, ale neúspěšně. Boj o dolní Pomoraví byl skončen. V Otrokovících zůstala ještě 40-ti členná posádka, ubytovaná v horním mlýně pod vedením A. M. Rjazanova a komisaře A. S. Chyžňaka. Ta zajišťovala střežení nejdůležitějších objektů. Konec války byl v Otrokovících oslaven na velkém táboru lidu dne 9. května 1945 za projevů místních představitelů národního výboru a velitele posádky npor. Chyžňaka.

Pomník padlým spoluobčanům Otrokovice, náměstí 3. května

Shromáždění občanů u příležitosti oslav výročí osvobození města Otrokovic

Němci zničený železniční most přes řeku Dřevnici

Odbojoví pracovníci v baťových závodech zachránili před zničením elektrárnu.
Němci si místo ní odvezli vadné turbosoustrojí.

12. Fotopříloha:

Hrob prezidenta arm. gen. Ludvíka
Svobody a jeho rodiny Kroměříž - hřbitov

Pamětník osvobození valašska a zlínska
plk. Hronek

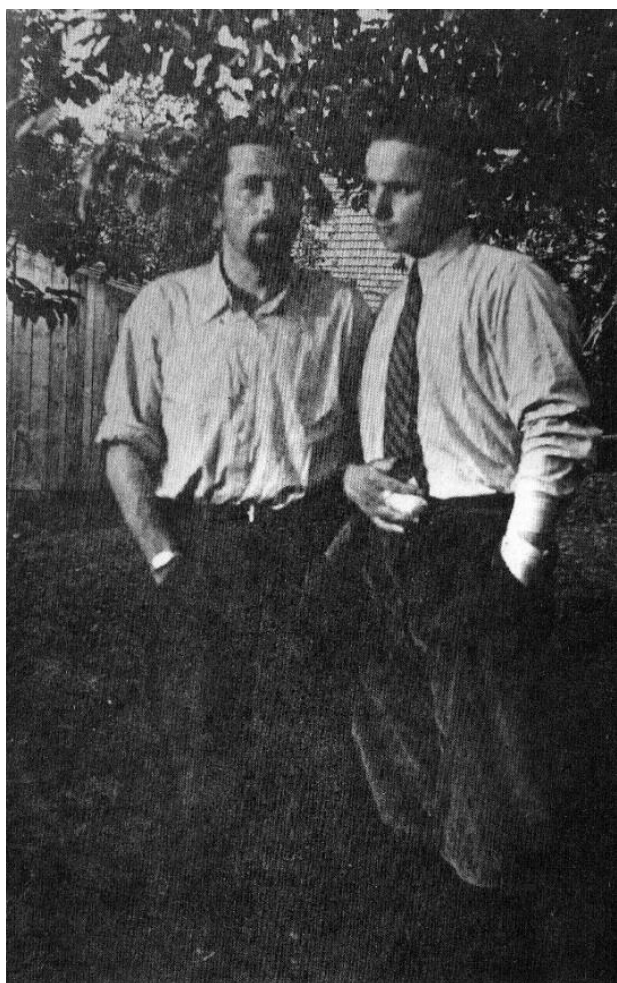
Hroby padlých rudoarmějců
Ludkovice - Na Chrástce

Pomník obětem
angloamerického
bombardování Slavičina
21.4. 1945

Velitel partyzánské brigády Jana Žižky Dajan Bajanovič Murzin se svou brigádou vstupuje do osvobozeného Zlína

20. Partyzán Bohuš Uličný /vlevo/ a Ivan.

Velitel všech sovětských partyzánů generál S. A. Kovpak při návštěvě Československa

Obsah

ÚVOD	2
2. Jak to bylo před 75 lety s osvobozením města Zlína	3
3. Osvobození Vizovic	9
4. Osvobození Slavičína	10
5. Osvobození Luhačovic a okolí	11
6. Osvobození obce Hvozdná.....	13
7. Osvobození obce Držková	14
8. Osvobození Slušovic.....	15
9. Osvobození Žlutavy	18
10. Osvobození města Napajedla	20
11. Osvobození Otrokovic	23
12. Fotopříloha:	26
Obsah	27

Zpracoval: Josef Nesvadba, Otrokovice

Foto: Josef Nesvadba, archiv, internet

Vydali: Česko-Ruská společnost, Krajská rada Zlín

OV KSČM Zlín

Za podpory: Česká nadace 2000

Ing. Marie Pěničková, poslankyně Poslanecké sněmovny ČR

a další partneři

Zlín, květen 2020

Proslov, pietní akt a položení věnců u památníku
hrdinů, osvoboditelů ve Zlíně, Komenského sady